



Partizanski zbor (zborovoda vjerojatno Rudolf Fumić), Zlatko Prica, Topusko, 1944. | Partisan choir (the conductor is probably Rudolf Fumić), Zlatko Prica, Topusko, 1944

Izložba Hrvatskog povijesnog muzeja
UMJETNOST U PRKOS RATU
Prvi kongres kulturnih radnika Hrvatske
u fondusu Hrvatskog povijesnog muzeja

Galerija AMZ, Zagreb
17. lipnja – 4. srpnja 2024.

ORGANIZATOR | ORGANISER
Hrvatski povijesni muzej | Croatian History
Museum

AUTORICE IZLOŽBE |
AUTHORS OF THE EXHIBITION
Maša Pokupčić
Ana Filep

LIKOVNI POSTAV | VIZUALNI IDENTITET |
VISUAL SETUP AND VISUAL IDENTITY
Maja Karić
Ana Filep

STRUČNI SURADNICI | EXPERT ASSOCIATES
Petra Braun
Tomislav Čanković
Nikola Seiwerth
Maja Karić

FOTOGRAFIJE | PHOTOGRAPHS
Ivana Asić

LEKTURA | PROOFREADING
Iva Klobučar Srbić
PRIJEVOD | TRANSLATION
Ena Prokić

MULTIMEDIJA | MULTIMEDIA
Multimedijalne prezentacije |
Multimedia presentations:
Ana Filep, Zdenka Šinkić, Ivica Tarle
Dokumentarna emisija TV feljton – Ratni ateljei
Zlatka Price, RTS, 1975.
(Arhiv Radio-televizije Srbije) |
Documentary feature TV FELJTON – Ratni
Ateljei Zlatka Price, RTS, 1975 (Archive of the
Radio-Television of Serbia)

Croatian History Museum Exhibition
ART IN THE FACE OF WAR
The First Congress
of the Cultural Workers of Croatia
in the Holdings of the Croatian History Museum

Gallery of the Archaeological Museum
in Zagreb, Zagreb
17 June – 4 July 2024

ZVUČNA KULISA | SOUND BACKDROP
Skladbe za gitaru Rudolfa i Slavka Fumića
(u njihovoj izvedbi i u izvedbi Darka Petrinjaka, iz
romantičnih albuma, 2007.) | Compositions for
guitar by Rudolf and Slavko Fumić
(performed by Rudolf Fumić, Slavko Fumić, Darko
Petrinjak, iz romantičnih albuma, 2007)
Leonard Cohen: The Partisan
(Songs from a Room, 1969.)
Ladarice: Šume, šume
(Partizanske narodne pjesme, 1978.)

TEHNIČKI POSTAV | TECHNICAL SETUP
Ivo Margaretić
Ozren Solić
Ivica Tarle
Mario Zrakić
Ivan Troha, Arheološki muzej u Zagrebu |
Archaeological Museum in Zagreb

KUSTOSICE KOORDINATORICE |
COORDINATING CURATORS
Hana Ivezić, Arheološki muzej u Zagrebu |
Archaeological Museum in Zagreb
Jana Kopáčková, Arheološki muzej u Zagrebu |
Archaeological Museum in Zagreb



www.hismus.hr

Zahvaljujemo Arheološkom muzeju u Zagrebu na
ustupljenom prostoru i svima koji su pridonijeli
ostvarenju izložbe.

We would like to thank the Archaeological
Museum in Zagreb for the provided venue and
to all who contributed to the realisation of this
exhibition.

UMJETNOST U PRKOS RATU

Hrvatski
povijesni muzej
Croatian
History Museum
Zagreb, 2024.

Prvi kongres kulturnih radnika Hrvatske
u fondusu Hrvatskog povijesnog muzeja

ART IN THE FACE OF WAR
The First Congress of the
Cultural Workers of Croatia
in the Holdings of the
Croatian History Museum



Vanja Radauš drži referat „O likovnoj umjetnosti“ u šumi kraj Topuskog, 27. lipnja 1944. | Vanja Radauš holding a presentation “On Fine Arts” in the forest near Topusko, 27 June 1944



Freska Zlatka Price i suradnika u dvorani Lječilišta u kojoj se održavao Prvi kongres kulturnih radnika Hrvatske u Topuskom 1944. | A fresco by Zlatko Prica and associates in the health resort's congress hall where the First Congress of the Cultural Workers of Croatia in Topusko was being held, 1944

Potaknuti 80. godišnjicom održavanja III. zasjedanja Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH) (8. – 9. svibnja 1944.), i njegovim značenjem za suvremenu hrvatsku povijest, te Prvog kongresa kulturnih radnika Hrvatske u Topuskom (25. – 27. lipnja 1944.), koji Hrvatski povijesni muzej baštini u svom fundusu, Muzej je priredio izložbu *Umjetnost u prkos ratu*, izloživši umjetnička djela iz Likovne zbirke 20. stoljeća, koja su bila izložena u postavu *Izložbe likovne umjetnosti* održane u okviru Kongresa.

Od samih je početaka u Drugom svjetskom ratu sudjelovao velik broj kulturnih radnika iz područja književnosti, publicistike, glazbe, kazališta i likovnih umjetnosti, hrvatskih antifašista koji su bili pripadnici Narodnooslobodilačkog pokreta pod vodstvom Komunističke partije Jugoslavije ili su ga podržavali. Osnivanjem ZAVNOH-a te oslobođenjem velikog dijela hrvatskog teritorija nakon kapitulacije Italije 1943. godine, kulturno-prosvjetna aktivnost dobila je sve veće značenje u okviru njegovog Propagandnog odjela. Djelatnost se razvijala na način koji je tehnički i izvedbeno bio moguć u nemogućim ratnim uvjetima, a akcije su poprimale mobilizacijski i odgojno-ideološko-politički oblik. U okviru ZAVNOH-a organiziran je Kulturno-umjetnički odsjek Propagandnog odjela u kojem su radili umjetnici partizani. Nakon održavanja III. kongresa ZAVNOH-a u svibnju 1944., lječilišni gradić Topusko u lipnju je postao centar kulturnih događanja kroz program Prvog kongresa kulturnih radnika Hrvatske, koji se sastojao od triju dijelova: svečanog, radnog i umjetničkog, u okviru kojega je postavljena *Izložba likovne umjetnosti*.

Izložba *Umjetnost u prkos ratu* temelji se na rekonstrukciji *Izložbe likovne umjetnosti* u Topuskom na kojoj je bilo izloženo oko 270 radova trinaestero autora – Zvonimira Agbabe, Ive Čaće, Vilima Čerića, Lele Čermak, Marijana Detonija, Alfreda Krupe, Franje Mraza, Ede Murtića, Zlatka Price, Vanje Radauša, Stjepana Rajkovića, Vjekoslava Rukljača i Petra Šimaga. Glavni izvori za rekonstrukciju bile su fotografije postava *Izložbe likovne umjetnosti* i *Brošura Prvog kongresa kulturnih radnika Hrvatske* iz fundusa Hrvatskog povijesnog muzeja, što je rezultiralo predstavljanjem 32 originalna likovna djela devetero umjetnika partizana – Zvonimira Agbabe, Ive Čaće, Vilima Čerića, Lele Čermak, Marijana Detonija, Alfreda Krupe, Ede Murtića, Zlatka Price i Vanje Radauša – za koja se sa sigurnošću može tvrditi da su bila sastavni dio *Izložbe* u okviru Kongresa. Pet glinenih skulptura Vjekoslava Rukljača nisu sačuvane, te se mogu vidjeti samo na fotografijama postava *Izložbe* u Topuskom. Zbog nemogućnosti identifikacije likovnih djela preostalih triju umjetnika – Franje Mraza, Stjepana Rajkovića i Petra Šimaga, predstavljena je multimedijalna prezentacija njihova umjetničkog stvaralaštva u Topuskom tijekom 1944. godine. Kratkim ratnim biografijama i slikovitim citatima, bogatom fotografskom (primjerice Freska u dvorani Lječilišta) i dokumentarnom građom te memorabilijama iz Hrvatskog povijesnog muzeja upotpunjene su informacije o autorima umjetničkih djela te cjelokupna atmosfera Prvog kongresa kulturnih radnika Hrvatske.

Kao završni dio *Izložbe Umjetnost u prkos ratu* istaknuli smo jedno od najznačajnijih djela tog razdoblja – grafičko-pjesničku mapu Ede Murtića i Zlatka Price prema poemi Ivana Gorana Kovačića *Jama*, otisnuta u studenom 1944. u Topuskom, a koja je idejno nastala u ljeto iste godine za vrijeme trajanja Kongresa te nosi svevremensku antiratnu poruku.

Inspired by the 80th anniversary of the Third session of the State Anti-Fascist Council for the People's Liberation of Croatia (ZAVNOH; 8 – 9 May 1944) and the First Congress of the Cultural Workers of Croatia in Topusko (25–27 June 1944), as well as by the significance of the former for contemporary Croatian history, and considering the relevant materials the Croatian History Museum has preserved in its holdings, the Museum has organised an exhibition of the works of art from the Twentieth Century Art Collection entitled *Art in the Face of War*, displaying works that were originally exhibited at the *Fine Arts Exhibition* that was held as part of the Congress in Topusko.

From the very beginning, a large number of cultural workers from the fields of literature, journalism, music, theatre and fine arts, Croatian anti-fascists who were members of the People's Liberation Movement under the leadership of the Communist Party of Yugoslavia or its supporters, participated in World War II. With the establishment of the ZAVNOH and the liberation of a large part of Croatia's territory after the capitulation of Italy in 1943, cultural and educational activity gained increasing importance under the ZAVNOH's Propaganda Department. Its activities developed in a way that was technically and operationally possible in the harsh wartime conditions, and took on a mobilisational and educational-ideological political form. A Culture and Arts Section was organised within the Propaganda Department, employing Partisan artists. After the Third session of the ZAVNOH was held in May 1944, the spa town of Topusko became the centre of cultural events in June, thanks to the programme of the First Congress of the Cultural Workers of Croatia, which consisted of three parts: ceremonial, practical and artistic, within which the *Fine Arts Exhibition* was set up.

The exhibition *Art in the Face of War* is based on a reconstruction of the *Fine Arts Exhibition* in Topusko, which featured cca 270 works by thirteen artists – Zvonimir Agbaba, Ivo Čaće, Vilim Čerić, Lela Čermak, Marijan Detoni, Alfred Krupa, Franjo Mraz, Edo Murtić, Zlatko Prica, Vanja Radauš, Stjepan Rajković, Vjekoslav Rukljač and Petar Šimaga. The principal sources for the reconstruction were the photographs of the exhibits of the *Fine Arts Exhibition* and the *Brochure of the First Congress of the Cultural Workers of Croatia* from the holdings of the Croatian History Museum. The resulting exhibition features 32 original works of art by nine Partisan artists, namely Zvonimir Agbaba, Ivo Čaće, Vilim Čerić, Lela Čermak, Marijan Detoni, Alfred Krupa, Edo Murtić, Zlatko Prica and Vanja Radauš. It was established with certainty that these works had been featured at the Exhibition organised as part of the Congress. Five clay sculptures by Vjekoslav Rukljač were not preserved and can be seen only on the photographs of the exhibits of the Exhibition in Topusko. Considering that the works of the remaining three artists—Franjo Mraz, Stjepan Rajković and Petar Šimaga—could not be identified, their artistic endeavours in Topusko throughout 1944 are exhibited as part of a multimedia presentation. Short war biographies and evocative quotes, extensive photographic (such as the Fresco in the main hall of the Sanatorium) and documentary material, and memorabilia from the Croatian History Museum complete the information about the authors of the works of art, and the overall atmosphere of the First Congress of the Cultural Workers of Croatia.

For the final part of the exhibition *Art in the Face of War*, we have chosen one of the most significant works of the period – the graphic portfolio by Edo Murtić and Zlatko Prica, illustrating the poem *Jama* ("The Pit") by Ivan Goran Kovačić, printed

in November 1944 in Topusko. The idea for the work was conceived in the summer of that same year, during the Congress, and the work itself sends a timeless anti-war message.



Izložba likovne umjetnosti za vrijeme održavanja Prvog kongresa kulturnih radnika Hrvatske u Topuskom, lipanj 1944. | Fine Arts Exhibition during the First Congress of the Cultural Workers of Croatia in Topusko, June 1944



Grupa likovnih umjetnika u Topuskom za vrijeme održavanja Prvog kongresa kulturnih radnika Hrvatske (slijeva nadesno: Edo Murtić, Stjepan Rajković, Lela Čermak, Petar Šimaga, Zvonimir Agbaba, Vanja Radauš i Vjekoslav Rukljač), Topusko, lipanj 1944. |

Group of Artists during the First Congress of the Cultural Workers of Croatia (left to right: Edo Murtić, Stjepan Rajković, Lela Čermak, Petar Šimaga, Zvonimir Agbaba, Vanja Radauš and Vjekoslav Rukljač), Topusko, June 1944